

СТАНОВИЩЕ

**от доц. д-р Габриела Белова – член на научно жури
за публична защита на дисертационния труд
на Елисавета Георгиева Калинова – Панова на тема:
„Международноправна регламентация на спасяването по море”
за присъждане на образователната и научната степен „доктор”
по научната специалност 05.05.15 - Международно право и
международни отношения**

I. Обща оценка на кандидата

Ас. Елисавета Георгиева Калинова-Панова е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Правни науки” в Юридическия факултет на ВСУ „Черноризец Храбър” през 2007 г.

Елисавета Калинова има завършени две висши образования - магистър по психология и магистър по специалност „Право”. От 2001 г. работи във като редовен асистент във ВСУ „Черноризец Храбър” и води семинарни занятия по учебните дисциплини: “Международно публично право”, “Право на ЕС”, “Международно морско публично право”, “Международноправен режим на Черно море”. Има участия в национални и международни научни конференции, както и в няколко значими международни проекти. Ползва испански, английски, руски език. Калинова е автор на пет публикации по темата на дисертацията.

Има осъщесвена преподавателска мобилност във Висшето училище HELMo – Лиеж (Белгия) и Университета на Сиена (Италия) Член е Член на Българската асоциация по морско право – София, на Съюза на учените – Варна, регистрирана е в Единния регистър на медиаторите към Министерството на правосъдието, член е на Адвокатска колегия – гр.Варна. Участвала е в работната група по изработване на проект на Закон за пристанищата на РБ.

II. Оценка на научните и практически резултати и приноси на представената за участие в конкурс за творческа продукция

Значимостта на представеното научното изследване се определя преди всичко от актуалността на неговия предмет, от неговата научна новост и от общественото значение на направените изводи и предложения de lege ferenda. Представеният от докторанта Елисавета Калинова дисертационен труд е със заглавие “**Международноправна регламентация на спасяването по море**”, като самата тема обуславя голямото научно-теоретическо и приложно-практическо значение на изследваната проблематика. Дисертацията е с обем 225 стр.(включително библиографията), като изложението е структурирано в увод, три глави и

заклучение, като вътрешните подразделения са систематизирани съобразно логическата последователност на въпросите, които изследваната тема поставя. Особено внимание заслужават приложенията към дисертацията – общо 20 на брой, като част от тях представляват таблици, в които са сравнени понятията „оказване на помощ”, „търсене и спасяване” и „спасяване”; в други е сравнена уредбата, дадена в Международната конвенция по спасяване от 1989 г. и в Кодекса на търговското корабоплаване; приложени са карти на отговорните райони на търсене и спасяване.

Авторката последователно проследява отделните етапи от историческото развитие на международната морскоправна уредба на спасяването от античността до наши дни, като е обърнато внимание и на договори, сключени от средновековната българска държава, в които са включени клаузи относно оказването на помощ на моряци и корабокрушеници (българо-дубровнишкия договор от 1253 г., българо-венецианския договор от 1347 г. и договора на добруджанския деспот Иванко с Генуа от 1387 г.). По-нататък в изложението са разгледани съвременните международноправни източници относно спасяването, както и съгласуването на националната ни правна уредба с основните международноправни актове. В глава трета е разгледано и законодателството на Европейския съюз в областта на посочената проблематика, като е отчетен фактът, че ЕС е единствената международна организация страна по Конвенцията на ООН по морско право). Оригинално е обособяването от автора на международноправната уредба в две групи: конвенции с навигационно-експлоатационна насоченост (които създават строга система от изисквания, чието стриктно спазване би обезпечило безопасността в морето и би улеснило оказването на помощ на екипажа и пътниците, както и спасяването на кораба и товара) и конвенции с организационно-правна насоченост. Открити са международноправните принципи на спасяването по море. Отбелязано е, че още Конвенцията от 1910 г. (чл.11) въвежда в задължение на всеки капитан на кораб да оказва помощ на всяко лице, срещнато в морето при опасност от погиване, дори ако „лицето е неприятелско”, а чл. 9 от същата конвенция постановява, че „спасените хора не заплащат никакво възнаграждение” (при това без оглед дали се нарушават разпоредбите на националните законодателства по този въпрос). Анализирани са подробно и Международната конвенция за търсене и спасяване по море от 1979 г.

Безспорен научен принос на докторанта представлява представяването на съдържанието и обхвата на понятието „спасяване” в съвременното морско право. Предложено е определение на термина, отчитащо неговата комплексна същност, включваща различни категории правоотношения както от публичноправна, така и от частноправна материя с международен елемент. Допълнителна трудност създават

терминологичните различия в международноправната уредба, както и някои несъответствия в националното законодателство (напр. употребата на един и същ термин „спасяване” при превода на английските термини *salvage* и *rescue*). Обърнато е внимание на новите екологични аспекти в Конвенцията по спасяване от 1989 г., която въвежда и т.нар. „специална компенсация” за случаите, в които при спасителна операция са били избегнати, предотвратени или намалени щетите върху морската среда. Отграничен е институтът на спасяването от услугата „влачене”, оказването на пилотски услуги, както и от материята, касаеща изваждане на потънало имущество. Предложена е класификация на морското спасяване, съобразно няколко критерия: в зависимост от обекта (спасяване на хора, на имущество или и на двете едновременно), в зависимост от наличието или липсата на сключен договор за спасяване (договорно или без договор), в зависимост от наличието или липсата на предварително уговорено възнаграждение (договорно или обикновено), в зависимост от това дали се осъществява в мирно време или по време на война (гражданско и военно).

В последната част от изложението са разгледани правомощията и отговорностите на крайбрежната държава за осигуряване на безопасността на корабоплаването и координиране на спасителната операция, както и задължението на държавата на знамето за осигуряване безопасността и сигурността на корабоплаването на корабите, плаващи под неин флаг.

Като съществени **научни достойнства** на представения дисертационен труд, считам че биха могли да бъдат посочени:

- **Пълно и задълбочено изследване** на недостатъчно познати и разработени в българската правна наука (особено от позицията на международното публично право) проблеми, които интердисциплинарният характер на темата поставя. Като цяло следва да бъде отбелязано, че представеният за защита дисертационен труд е самостоятелно научно изследване, в което се разкриват възможностите за творческо мислене и прилагане на изследователски подход от автора. Дисертацията на Елисавета Калинова поставя и редица въпроси, на които в бъдеще ще бъде търсен и предлаган отговор.
- **Добро познаване на нормативната уредба**, научната литература, както и умело използване на сравнителноправния подход на изследване.
- **Аналитично, но и критично отношение** както към теоретичните конструкции, така и към съществуващата нормативна уредба в националното законодателство. Нейната разпръснатост в множество актове създава определени трудности пред правоприлагането. В тази връзка интересни са направените от автора предложения *de lege ferenda*.

- **Практико-приложна стойност** на изследването е висока, тъй като то би било изключително полезно не само за научните среди, но и за държавните структури, участващи в практическото реализиране на националната стратегия за търсене и спасяване, както и за капитаните на кораби, регистрирани под български флаг, за които също международноправните актове въвеждат подобно задължение.
- Изложението се отличава с ясен, подчертано професионален юридически език.

III. Критични бележки и препоръки

Считам, че изложението на Глава I би могло да бъде съкратено за сметка на историко-описателната част. Препоръчително е в бъдеще авторът да разшири изследването, илюстрирайки го с някои примери от съществуваща съдебна практика. Направените препоръки по никакъв начин не влияе върху общата оценка на дисертационния труд.

IV. Заключение

Въз основа на всичко гореизложено оценката ми като член на научното жури е, че дисертацията на Елисавета Георгиева Калинова-Панова на тема: „Международноправна регламентация на спасяването по море“, представена за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, напълно отговаря на законовите изисквания. С пълна убеденост давам своята положителна оценка на горепосочения дисертационен труд, автореферат и постигнати научни приноси, като предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Елисавета Георгиева Калинова-Панова в област на висше образование 3. „Социални стопански и правни науки“, професионално направление 3.6 „Право“, докторска програма по „Международно право и международни отношения“.

Член на научното жури:

Доц. д-р Габриела Белова